

LLOMPART, Josep M. (2014): *Selecció de pròlegs*. Volum I. A cura de Pilar ARNAU I SEGARRA. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; Institut Menorquí d'Estudis i Edicions UIB, 248 p.

LLOMPART, Josep M. (2015): *Selecció de pròlegs*. Volum II. A cura de Pilar ARNAU I SEGARRA. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; Institut Menorquí d'Estudis i Edicions UIB, 280 p.

La «Biblioteca Marian Aguiló» ha tret a la llum en dos volums una selecció dels pròlegs que Josep M. Llompart va publicar entre els anys 1959 i 2002, tot tenint en compte que alguns d'aquests textos varen aparèixer pòstumament. Pilar Arnau i Segarra n'ha estat la curadora i l'autora d'una breu introducció. En total, s'hi recullen noranta-quatre escrits de Llompart elaborats amb la intenció de servir de presentació impresa, d'introducció o d'epíleg a llibres d'altres autors. Es tracta, però, només d'una «selecció», tal com el títol anuncia, perquè el total exacte d'aquest tipus d'escrits compostos per Llompart encara és un misteri. Ell mateix, a la bibliografia que, amb l'ajut de Cèlia Riba, va confeccionar per a la revista *Daina*,¹ va deixar de banda els pròlegs a llibres d'autors actuals, atès que deia que no era capaç de recordar-los ni de reunir-los. Potser ens hem de preguntar si, en realitat, no dubtava del valor de molts d'aquests textos, car els devia considerar ocasionals i potser, fins i tot, provisionals.

La intensa dedicació del poeta i crític mallorquí al *gènere* del pròleg s'explica, com ja hem dit en altres ocasions, com una conseqüència de la seva voluntat de servei a la cultura catalana. Llompart va dur a terme una abassegador activitat com a promotor de les nostres lletres, animant i aconsellant els joves (i els no tan joves) autors que s'iniciaven en la literatura. De fet, si tenim en compte que comença a exercir com a prologuista a partir de 1959 i ho segueix fent fins a la mort (1993), podem veure com escriu textos de presentació als autors de les diverses generacions que apareixen durant aquests més de trenta anys. En primer lloc, els seus companys de la generació de postguerra: Marià Villangómez, Miquel Dolç, Bernat Vidal i Tomàs, Josep M. Palau i Camps, Llorenç Moyà, Rafel Jaume, Miquel Àngel Riera, Bartomeu Fiol, etc. En segon lloc, la denominada Generació dels anys 70, integrada majoritàriament per novel·listes, però que també compta amb poetes i assagistes destacables: Antònia Vicens, Maria Antònia Oliver, Gabriel Janer Manila, Josep Melià, Gregori Mir, Jaume Pomar, Llorenç Capellà, Pau Faner, Joan Bonet Nadal, Antoni Mus, Antoni Vidal Ferrando, etc. I, finalment, els autors més joves, apareguts des del final dels anys 70 i fins ben entrada la dècada dels 90: Pere Gomila, Jacint Sala, Jaume Mateu, Xavier Abraham, Pere Rosselló Bover, Catalina M. Sala, Josep Verd, Jaume Vicens, Antònia Arbona, etc. Per tot això, podem afirmar que aquesta selecció de pròlegs constitueix un recorregut —parcial, però molt extens i representatiu— pels darrers trenta anys de les nostres lletres, que fa palesa la implicació i el compromís de Josep M. Llompart amb la reactivació de la literatura catalana durant i després de la repressió franquista.

Aquests volums recullen una varietat de textos proemials, que posa en evidència no sols la diversitat dels autors prologats, sinó també la pluralitat d'intencions amb què foren escrits. La majoria, és cert, pretenen presentar una obra inicial d'un autor que fa poc que escriu. Hi ha, per tant, en molts de casos la voluntat d'avaluar l'obra i l'escriptor novells davant un públic que els desconeix. Alguns d'aquests casos són molt significatius i, temps després, han esdevingut gairebé fites històriques. Per exemple, el pròleg a *Poemes a Nai* (1965), de Miquel Àngel Riera, un poemari que, després de moltes dificultats per ser publicat, finalment va veure la llum i va suposar tota una revelació dins el petit món de la poesia mallorquina. O també el pròleg a *L'abisme* (1969), la primera novel·la de Gabriel Janer Manila, que va obtenir el Premi Ciutat de Palma 1967.

Un altre tipus de pròleg que trobam en aquests volums té un caràcter més històric o erudit. Són textos escrits per servir d'introducció a l'edició d'obres d'autors de la Renaixença o de l'Escola Mallor-

1. «Josep M. Llompart: dades bio-bibliogràfiques», *Daina*, 9 (1991), p. 79-94. Aquesta bibliografia va ser reproduïda, amb algunes ampliacions, a *Estudis Baleàrics*, 44-45 (novembre-març 1992-93), p. 199-216.

quina a les col·leccions de l'Editorial Moll, on Llompart treballà durant molts d'anys com a director literari. Així, per exemple, hi trobam escrits sobre Tomàs Aguiló, Marià Aguiló, Josep Lluís Pons i Gallarza, l'Arxiduc Lluís Salvador, Pere d'Alcàntara Penya, Mossèn Antoni M. Alcover, Miquel Costa i Llobera, Joan Alcover, Gabriel Alomar, Maria Antònia Salvà, Miquel Ferrà, etc. Llompart fou un gran coneixedor de la literatura catalana i, més concretament, de la produïda a Mallorca durant els segles XIX i XX. Autor del volum *La literatura moderna a les Balears* (1964) i dels aplecs *Retòrica i Poètica* (1982) i *La narrativa a les Illes Balears* (1992), molts dels seus estudis més extensos —alguns dels quals havien quedat inèdits— han estat aplegats pòstumament als llibres *Els nostres escriptors* (1996), *El llac i la flama. Apunts sobre la poesia contemporània a Mallorca* (1998) i *Paisatges poètics del romanticisme al noucentisme* (2003), dels quals va tenir cura Maria Antònia Perelló Femenia. Autors, èpoques i temes es repeteixen i s'interfereixen entre tots aquests treballs, que serviren per rescatar de l'oblit el nostre passat literari i per transmetre'l a les generacions futures. A la vegada aquests pròlegs i estudis introductoris feren de Josep M. Llompart un dels experts més valorats en la nostra història de la literatura, la qual cosa el va dur a impartir nombroses conferències, a participar en congressos internacionals i a impartir classes de literatura catalana contemporània a la Universitat de les Illes Balears. És necessari insistir que Llompart, amb aquests textos crítics, va omplir un buit, sobretot a l'illa de Mallorca, i exercí una funció didàctica molt valuosa i eficaç, certament impagable. I això ho pogué aconseguir perquè en cap moment no va ser un crític dogmàtic, que defensàs una estètica determinada. La seva posició sempre va ser oberta, la qual cosa li va permetre parlar de tot tipus d'obres i de qualsevol tendència o corrent.

Aquests són els dos tipus de pròleg majoritaris als volums, però no són els únics. Aquesta *Selecció de pròlegs* aplega també les notes inicials als llibres de versions del portuguès i del galleg que Llompart va traduir. I també s'hi inclouen textos sobre llibres que sobrepassen l'àmbit estrictament literari, com *Camins i paisatges* de Gaspar Valero, *Jardines de Palma* de Donald Murray (i altres autors) o *Orgues de Mallorca* d'Antoni Mulet. En aquests últims casos Llompart, sens dubte, prologa aquestes obres a causa de la seva fama com a escriptor i com a prologuista «consagrat», i no pels seus coneixements sobre el tema de les obres editades. Cal recordar que el nostre escriptor havia aconseguit aquesta «fama» amb les col·laboracions que havia publicat a *Papeles de son Armadans*, a les miscel·lànies *Cap d'Any* de la «Biblioteca Raixa», als periòdics *Diario de Mallorca* i *Última Hora*, a la revista *Lluc* i a molts d'altres indrets.

Sens dubte, en els pròlegs a llibres d'autors coetanis Josep M. Llompart adopta una sèrie d'estratègies, tal com vàrem explicar en una altra ocasió arran només dels pròlegs de llibres de poemes.² Llompart veu el pròleg com un terreny que li permet exercitar nombrosos recursos literaris, especialment en el cas dels textos destinats a encapçalar obres d'autors nous. Els pròlegs de *circumstàncies* o *d'amic* li donen l'oportunitat d'introduir, per exemple, el retrat, cosa que queda justificada perquè sovint es tracta d'obres d'autors encara poc coneguts. La ironia i el sentit de l'humor també hi són molt presents, no sols en parlar d'escriptors joves sinó també en fer-ho dels més coneguts, dels quals sovint destaca algun tret que els caracteritza especialment. En algunes ocasions també adopta altres formes, com la d'una carta adreçada a l'autor de l'obra (per exemple, als textos per a *Calaloscans* de Bartomeu Fiol i *Cartes impertinents* de Maria Aurèlia Capmany) o converteix el proemi en una espècie de conte o relat (a *Una bella història*, de Miquel Bauçà). Però molt més sovint adopta la forma memorialística, tot introduint-hi records o evocacions del passat, com quan es refereix a escriptors traspassats no fa gaire. Josep M. Llompart va conrear l'art del pròleg gairebé com si es tractàs d'un gènere literari amb unes característiques i unes regles pròpies, amb un cert caire creatiu. Així, els seus pròlegs són no sols una mostra de la seva capacitat com a crític literari, sinó també un pretext artístic amb què ens demostra les seves habilitats com a escriptor.

2. Pere ROSSELLÓ BOVER: «Poètica del pròleg: Josep M. Llompart, prologuista de llibres de poesia», *Reduccions*, 102 (2013), p. 114-133; «Josep M. Llompart: una aproximació a l'historiador i al crític de la literatura», *Estudis Balearics*, 44-45 (1992), p. 99-114.

A diferència dels textos destinats a presentar obres del segle XIX o de la primera meitat del XX, que solen ser més acadèmics i complets, en els pròlegs a autors actuals Llompart només es proposa donar una idea general del llibre. Per a ell, en aquests casos el pròleg és sobretot una invitació a la lectura i no una explicació o una guia que en faciliti la lectura. Per això no s'estén en anàlisis prolises o en comentaris massa aprofundits. En canvi, sol recórrer a explicacions complementàries que, per exemple, situïn l'obra en un context històric o estètic, tracin el camí seguit per l'autor fins a arribar al present o estableixin comparacions i lligams amb altres autors catalans o estrangers. Com un equilibrista que gaudeix del perill, en aquests pròlegs de circumstàncies Llompart es mou entre el perill de caure en la lloanxa immerescuda o en l'exposició cruel dels defectes de les obres de què parla. Sempre, però, aconsegueix salvar-se d'una i d'altre. Així, subratlla els aspectes positius de les obres, sense caure en l'exageració, però tampoc sense amagar-ne les febleses. El seu és un punt de vista constructiu, imbuït per un evident propòsit pedagògic. Per aquest motiu és freqüent que hi trobem consells als joves autors, com poden ser exercitar la tècnica o evitar les improvisacions i els experiments. En general, els pròleg de Llompart són un exemple de diplomàcia i d'equilibri, que emeten un judici just i equilibrat i, alhora, eviten tant l'adulació com la crítica desmoralitzadora.

En resum, aquests dos volums de *Selecció de pròlegs* ens mostren una de les facetes més habituals de Josep M. Llompart com a escriptor en el més ampli sentit del mot i ens conviden a gaudir tant dels seus coneixements literaris i dels seus judicis afinats, com de la bellesa i de la creativitat de la seva escriptura.

Pere ROSSELLÓ BOVER
Universitat de les Illes Balears

MARRUGAT, Jordi (2015): *Josep Carner 1914. La poesia catalana al centre de la modernitat europea*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 225 p.

Primer, el més important: aquest llibre de Jordi Marrugat és un assaig excel·lent, i era un llibre necessari en el corpus de la bibliografia carneriana. És un assaig excel·lent des de tots els punts de vista: la tria del «tema» és molt hàbil, perquè sap incidir en el coneixement de la figura de Josep Carner i de la poesia catalana del període des d'una perspectiva original, que acaba convencent el lector que era la millor i l'única adequada; es deixa llegir molt bé i és amè; i, en fi, és perspicaç en les intuïcions sobre les quals es fonamenta, audaç en l'establiment de l'ideari i sòlid en el desenvolupament de l'argumentació. El coneixement profund que exhibeix Marrugat només pot provenir d'un amor sincer, entusiasta, lúcida, per la poesia de Carner.

I sobretot era un llibre necessari. De ben segur no és pas l'únic llibre necessari per explicar Carner de dalt a baix, per re situar-lo dins del nostre cànon i per explorar-ne la dimensió en relació amb la producció poètica general, però des d'ara és un llibre imprescindible per fer una part de totes aquestes tasques pendents. Provenint d'una tesi doctoral, el llibre de Marrugat es vesteix amb els hàbits de la literatura comparada i no solament mira d'entendre un gran autor del nostre cànon en el context estètic i ideològic de la literatura mundial del moment, sinó que exhibeix el coratge d'explicar aquest context *també* a causa del nostre autor, també gràcies a ell. En casos en què la grandesa literària és tanta com la de Carner, aquesta operació d'«empoderament» (per fer servir l'anglicisme de moda), de convertir la nostra cultura en actriu i no solament en receptora passiva d'idees i moviments, no solament és una posició política a encoratjar, sinó que està plenament justificada.

El títol del llibre revela l'estratègia de Marrugat per dur a terme el que es proposa: confereix a l'any 1914 una dimensió simbòlica no solament per motius extraliteraris ben coneguts, sinó sobretot pel fet que la coincidència va fer que, al gener d'aquell any, Carner publicués *Auques i ventalls* i, al mes de juny, *La paraula en el vent*: feliç atzar en la seqüència d'edicions de dos reculls de poemes que, majoritàriament, ja havien pogut ser llegits pels lectors a les planes de *La Veu de Catalunya* (a la secció «Rims